

ЕДНА ГОДИНА ПОД ЗНАКА НА ВОЙНАТА – СПЕЦИАЛНАТА ВОЕННА ОПЕРАЦИЯ В УКРАИНА

Част първа: Общ преглед на войната

Едва ли има вече някой, който да се съмнява, че събитията в Украйна не са просто една война (според някои анализатори) или специална военна операция (СВО) според други. Затова в началото на този анализ трябва да се направят някои уточнения. На първо място трябва да се посочи, че спорът „война или СВО“ не е тема на анализа. Аргументи не липсват в подкрепа и на едната, и на другата теза. Все пак, като се има предвид, че в по-широк смисъл използването на въоръжена сила в отношенията между държавите се възприема като война, то в анализа ще бъде използван този термин.

На второ място, следва да се отбележи, че анализът обхваща периода от началото на войната (февруари 2022) до февруари 2023 г. и обхваща освен чисто военни аспекти така също и елементи от геополитиката, икономиката и социалната област на обществения живот.

На трето място, поради обзорния си характер, този анализ не включва специален раздел за мястото на България както в глобалните, така и в регионалните процеси. На тези въпроси ще бъдат посветени следващи анализи.

И накрая е важно да се отбележи, че за изготвянето на този анализ са използвани данни и информация от официални публикации на държавни институции медии и центрове, които са достъпни и могат да бъдат проверени. Не е използвана класифицирана или друга информация, която да навреди на сигурността или авторитета на съответните държави, институции и медии.

***

Самото започване на войната се предхожда от някои политически, икономически и военни действия и едва ли би могло да се приеме като изненада за военните експерти и политически анализатори. Като начало на задълбочаването на противоречията между Русия и страните от ЕС и НАТО може да се приеме действието на Русия за присъединяване на Крим към Руската федерация. Този акт на Русия раздели света на няколко политически групировки не само в глобален, но и във вътрешнодържавен аспект. Оформиха се няколко лагера:

- Държави/хора, които подкрепят Русия;
- Държави/хора, които са категорично против този акт;
- Държави/хора, които не демонстрират ясно своята позиция и могат да бъдат категоризирани като неутрални или може би нежелатели да вземат страна.

Такова преразпределение на територии, заличаване на едни държави и създаване на други не се извършва за първи път в историята на човечеството. Затова и това действие не се възприема еднозначно от различните страни. Резултатите от него обаче могат да се видят в няколко направления.

На първо място трябва да се посочи, че системата за международна сигурност е категорично компроментирана. В подкрепа на това твърдение може

да се посочат непоследователните действия на ООН и очевидното несъобразяване с устава на организацията¹ през годините след т.нар. „Студена война“.

На второ място, това действие на Русия доведе до промяна на разпределението на силите в Черноморския регион. От векове е известно, че който владее Крим, владее Черно море и транспортните и търговски коридори между Изтока и Запада.

На трето място това може да се определи и като директно предизвикателство към Страните от НАТО и ЕС и наложеният световен ред с един център на силата.

Предизвикателството е прието и последва поредица от санкции от страна на ЕС и САЩ, чиято цел очевидно е била да се ограничат финансовите и икономически възможности на Русия. Освен това започва и едно твърде интензивно сътрудничество между НАТО и ЕС² от една страна и Украйна от друга. Започва да се говори за приемане на Украйна в ЕС и НАТО³. През 2016 г. е създаден и специален пакет за оказване на помощ на Украйна, за да може тя до 2020 г. да отговаря на условията за приемане в НАТО⁴. В Украйна е развърнат екип от експерти на НАТО, които оказват помощ в различни направления. Всъщност, след 2014 г. Украйна става и най-големият бенефициент по различни програми на НАТО, като водещи са програмите в областта на химическа, биологическа и ядрена област.

Това очевидно е послужило като достатъчно добър претекст за Русия, за да твърди, че се нарушават основни положения от установените от 90-те години отношения между Русия и НАТО⁵ и че на територията на Украйна се създават такива обществени нагласи и военни приготовления, които са заплаха за сигурността на Руската федерация. Към аргументите на Русия за започване на войната могат да се добавят и твърденията за геноцид към руско-езичното население на Донбаска и Луганска области, както и възраждането на неонацистка идеология в Украйна⁶.

Според някои западни анализатори⁷ причините за тази война могат да се видят в няколко направления. **На първо място** се посочва непрекъснатото разширяване на НАТО и доближаването до границите до Русия. Това отново ни връща към някои постановки на отношенията НАТО – Русия от 90-те години на 20 век. Като особен вид провокация към Русия се приема отварянето на възможността за Украйна да стане член на НАТО, както и натискът към Финландия и Швеция за присъединяване към Алианса. Както може да се предположи това е неприемливо за Русия.

---

¹ <https://legislation.apis.bg/doc/4594/0>

² НАТО и ЕС формално не са държавни образувания, но дотолкова, доколкото имат колективни органи за управление ще се разглеждат като единични субекти

³ https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm

⁴ https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_11/20181106_1811-factsheet-nato-ukraine-sup.pdf

⁵ https://www.nato.int/cps/su/natohq/official_texts_25468.htm

⁶ <http://kremlin.ru/events/president/news/70565>

⁷ <https://www.cfr.org/backgrounder/ukraine-conflict-crossroads-europe-and-russia>

На второ място западните анализатори поставят спора за разполагането на ядрено оръжие на САЩ на територията на страните-членки от Европа. Този въпрос не се възприема еднозначно от всички страни, но очевидно е, че това поставя двете най-големи ядрени държави в неравностойно положение. Въпросът е доста деликатен и според анализаторите липсата на надеждно споразумение между Русия и САЩ не води към добър край. Това е още един аргумент за намиране на по-приемливи и устойчиви решения за контрол на въоръженията най-вече в Европа. Очевидно е, че трябва да се намери и разумно решение за връщане на Русия и САЩ към преговори по тези въпроси.

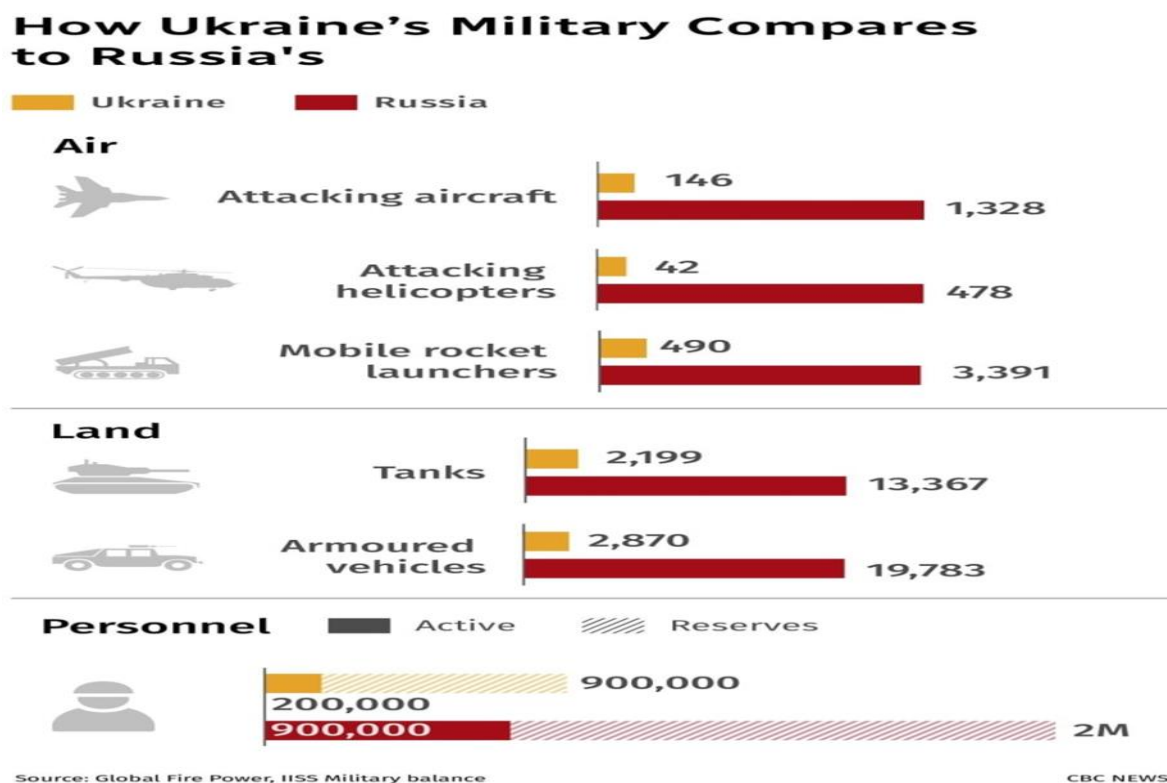
На трето място могат да се поставят и някои твърдения на анализаторите за страха на Русия от превръщането на Украйна в модерна европейска държава и това се възприема като заплаха за авторитарния режим на Путин. Това едва ли би могло да се приеме за сериозен повод за война, но като факт е налице.

Тази насока на политическа, икономическа и военна конфронтация ескалира до война между Русия и Украйна, която продължава вече една година без индикации за скорошен край.

Военно-технически аспекти на войната

Тази част на анализа може би е най-трудна и дискуссионна поради твърде ограничената достоверна информация и изобилието от противоречива и умишлено тиражирана невярна или полувярна информация. Затова повечето анализатори се придържат към официални и реномирани източници.

Повечето от анализите се съсредоточават върху съотношението на силите Русия-Украйна в общ план⁸, както се вижда от показаната фигура.

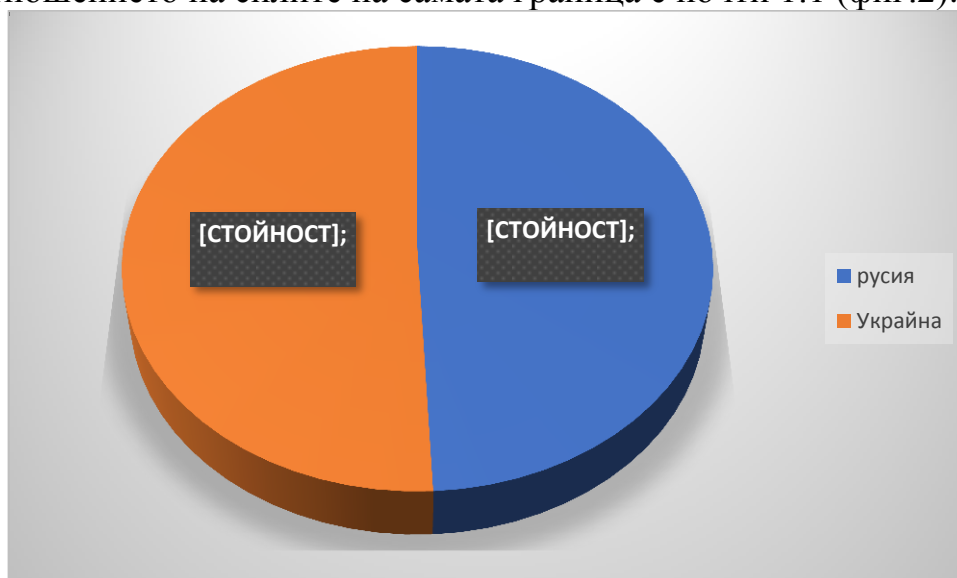

Фигура 1: Сравнение на въоръжените сили на Русия и Украйна в началото на войната

⁸ <https://www.cbc.ca/news/world/ukraine-russia-military-comparison-1.6365115>

Това като цяло показва доста решително превъзходство на Русия в тази война. Проблемът на този подход е в това, че не отразява съотношението на силите на самия театър на военните действия. Към началото на войната числеността на силите, използвани във военните действия е около 430-440 хиляди души. От тях 209 000 са наистина въоръжените сили на Украйна. Но освен тях трябва да се включат в бройката и 102000 териториална отбрана, 120-130000 различни формирания за бойно и логистично осигуряване, и още 100000 цивилни служители⁹.

Към началото на войната руските въоръжени сили имат личен състав около 830-850000 души. Като се има предвид, че на този театър на военните действия те не могат да включат въоръжените сили като цяло, то съотношението на силите не показва превъзходство на Русия, поне що се отнася до личен състав. Най-вероятно в първият етап на войната са включени силите на Западния и Южния военен окръг¹⁰. Няма достатъчно надеждни данни за числения състав на въоръжените групировки на двата окръга, но според някои източници¹¹ съотношението на силите на самата граница е почти 1:1 (фиг.2).

Фигура 2: Съотношение на силите по границата в началото на войната

Това съотношение е само моментна снимка, защото както показват последвалите събития силите нарастват доста бързо в резултат на проведена мобилизация и от двете страни. Постепенно с развитие на военните действия и в резултат на загубите на личен състав и намаляване на възможностите на Украйна за последващи мобилизационни вълни започва да се оформя превъзходство в числен състав на руската групировка на театъра на военните действия.

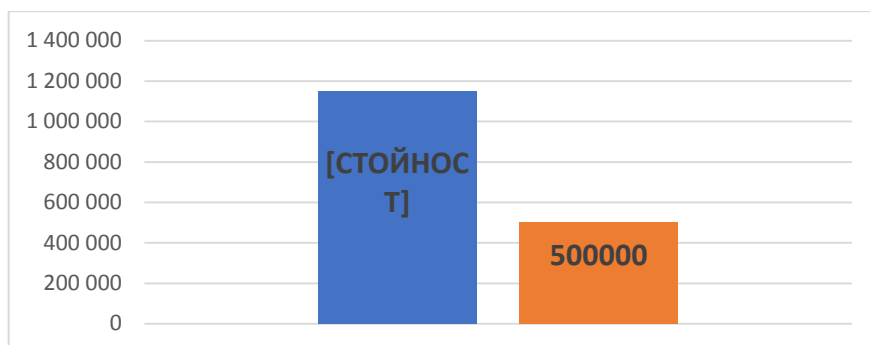
⁹ <https://www.tadviser.ru/index.php/>

¹⁰ <https://lenta.ru/articles/2022/11/04/army/>

¹¹

[https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5_%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B8_%D0%BD%D0%B0_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D1%83_\(%D1%81_2022\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5_%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B8_%D0%BD%D0%B0_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D1%83_(%D1%81_2022))

Както е известно от 01.01.2023 г. е в сила документ¹², който дава възможност за значително увеличаване на личния състав на въоръжените сили до 2 039 758 души, от които 1 150 628 военнослужещи. В същото време, в началото на 2023 г. Украйна разполага едва с 500 000 личен състав на въоръжените сили, като само 250 000 са от активните сили¹³ (фиг.3).

Фиг.3: Съотношение на силите в края на първата година от войната (общо)

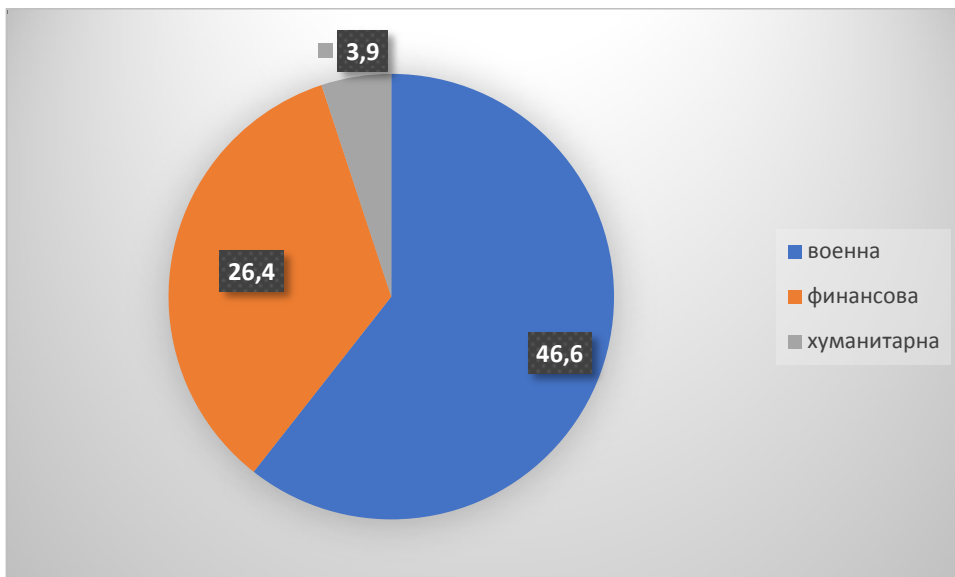
На тази фигура е показано съотношението на силите като цяло за двете страни. От руска страна са включени само военнослужещите, докато за Украйна са отчетени както активните сили, така и резервът. Независимо от това се вижда ясно превъзходството в личен състав на руската армия. Като се имат предвид данните (източник 13), че активните сили на украинската армия са само 250000, то тогава това превъзходство би изглеждало още по-внушително.

Освен мобилизацията и нарастването на броя на личния състав на украинската армия до началото на войната не бива да се пропуска и допълнителната финансова и военна помощ от САЩ и техните съюзници, най-вече в техника, обучение и военна инфраструктура, в периода 2014-2021 г. (Council of Foreign Affairs)¹⁴. Според този източник всяка година САЩ изпращат милиарди долари помощ за Украйна. От началото на войната обаче Украйна се превръща в реципиент № 1 на американска помощ. Това е всъщност първата европейска държава, която получава най-много помощ след Плана Маршал след края на Втората световна война (Фиг.3).

¹² <https://lenta.ru/news/2022/08/25/putinn/>

¹³ <https://www.statista.com/statistics/1296573/russia-ukraine-military-comparison/>

¹⁴ [How Much Aid Has the U.S. Sent Ukraine? Here Are Six Charts. | Council on Foreign Relations \(cfr.org\)](https://www.cfr.org/ukraine/how-much-aid-has-the-u-s-sent-ukraine-here-are-six-charts/p38777)

Фиг.4: Помощ на САЩ за Украйна в млрд. долари за периода 24.01.2022 до 15.01.2023 г.

Както се вижда от фигурата общият размер на помощта е 76,9 млрд. долара, което далеч надхвърля помощта за която и да е друга държава не само в Европа. За любителите на статистиката може да се посочи, че за 2020 г. помощта за Украйна е била около 280 млн. долара, а най-значима е била военната помощ за Израел – 3,3 млрд. долара.

Освен американската помощ следва да се добави и помощта на други 42 държави, всяка с различен принос. Така например, България е оказала помощ от началото на войната до януари 2023 г. в размер на малко по-малко от 0,4 % от brutния вътрешен продукт (източник 11).

Според института в Кил¹⁵ доста значителен е и приносът на страните от ЕС. Консолидираната сума на тази помощ за 2022 г. и месец януари на 2023 г. е около 55 млрд. евра (около 58 млрд. ам. д.), като по-голямата част е финансова и военна помощ¹⁶. Общо тази финансова и военна помощ може да бъде изчислена на около 135 млрд. долара.

Отделно от тази помощ през 2022 г. Украйна увеличава бюджета си за сигурност и отбрана на 42 млрд. долара¹⁷, от които около 34 млрд. за отбрана.

Русия, от друга страна, е отделила за отбрана през 2022 г. около 4,7 трлн. рубли¹⁸ (около 77 млрд. долара)¹⁹. За 2023 г. според някои руски източници се предвижда бюджетът за отбрана да бъде около 5 трлн. рубли (около 82-83 млрд. долара).

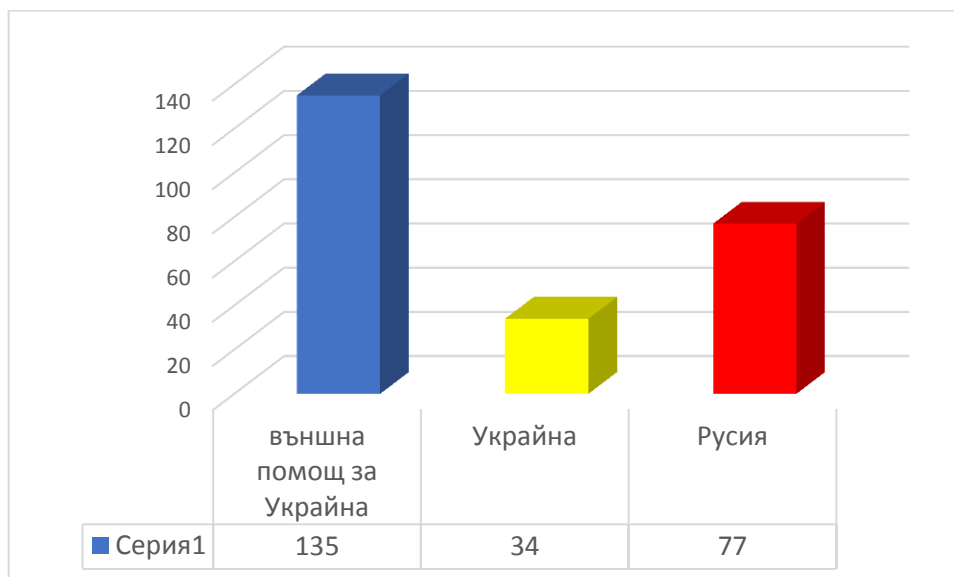
¹⁵ [Ukraine Support Tracker | Kiel Institute \(ifw-kiel.de\)](https://www.kielinstitute.org/ukraine-support-tracker)

¹⁶ Подробен анализ на финансовата и военна помощ за Украйна ще бъде направен в следващ анализ.

¹⁷ https://www.business-standard.com/article/international/ukraine-s-2022-defence-expenditure-accounted-for-32-5-of-gdp-123011000521_1.html

¹⁸ <https://jamestown.org/program/russias-skyrocketing-defense-spending-2022-2023/>

¹⁹ Възможно е известно незначително разминаване в данните на различни източници, което най-вероятно се дължи на курса на рублата към долара в дадения момент.

Фиг. 5: Сравнение на бюджетите за отбрана и външната помощ за Украйна в млрд. д.

Както се вижда от фигурата военният бюджет на Русия е малко повече от 2 пъти по-голям от украинския. Като се отчете обаче външната финансова и военна помощ от САЩ и ЕС се вижда, че Украйна има значително по-големи възможности във всички области на отбраната. Разбира се, трябва да се отчита и фактът, че помощта на ЕС не е изцяло насочена към отбраната на Украйна. Голяма част от тази помощ е насочена в други области като хуманитарна помощ, поддържане на социалните системи, здравеопазване и др. Но дори и само американската, чисто военна помощ, да се отчете (около 77 млрд. д.) то пак Украйна ще има решителен превес в това сравнение на възможностите на двете воюващи групировки (фиг.6).

Фиг.6: Съотношение на бюджетите през първата година на войната

От фигурата се вижда, че външната помощ за Украйна е от решаващо значение за възможностите Украйна да продължи да се задържа във войната, независимо от значително по-големите възможности на Русия. Може би няма да бъде погрешен изводът ако се каже, че ако не беше външната помощ, Украйна не би могла да издържи толкова време срещу Русия.

Тук съвсем закономерно възникват въпроси като: „Колко време биха могли съюзниците на Украйна да подкрепят страната?“ и „Колко време би могла Русия да издържи на този натиск от страна на няколко от най-мощните

икономики в света?“. Отговорите биха могли да имат поне два важни аспекта. **Първият е икономически, а вторият – политически.**

Анализът на икономическия и социален аспект би трябвало да ни доведат до отговори като:

- До каква степен икономиката на страните може да се адаптира към условията на войната и да поддържа работата на останалите сфери на обществения живот?

- Ще може ли да се запази и развива социалната сигурност, за да се осигури обществена поддръжка на политиката за водене на войната?

- Колко дълго ще може да работи икономиката в тези условия, за да преодолее противодействието на „неприятелските“ държави и глобалните последици от войната?

Изходна точка за разсъждения в тази насока може да бъде съпоставянето на двете икономики на Украйна и Русия.

В навечерието на войната най-общата картина на състоянието на двете икономики е показано на следващата фигура (данните са за 2021 г.²⁰).

Показател	Русия	Украйна
Брутен вътрешен продукт (БВП)	1,8 трлн. ам.д.	200 млрд. ам.д.
БВП на човек	12,219 ам.д.	4,880 ам.д.
Покупателна способност (БВП) ²¹	ок. 33000 ам.д.	ок. 14000 ам.д.
Дълъг (% от БВП)	17%	47,59%
Корупционен индекс	28	33
Безработица	5,9 (2020 г.)	10,1 (2017 г.)
Износ (% от БВП)	28%	34%
Внос (% от БВП)	17%	36%
Търговски баланс (% от БВП)	10,7 %	-2,23 %

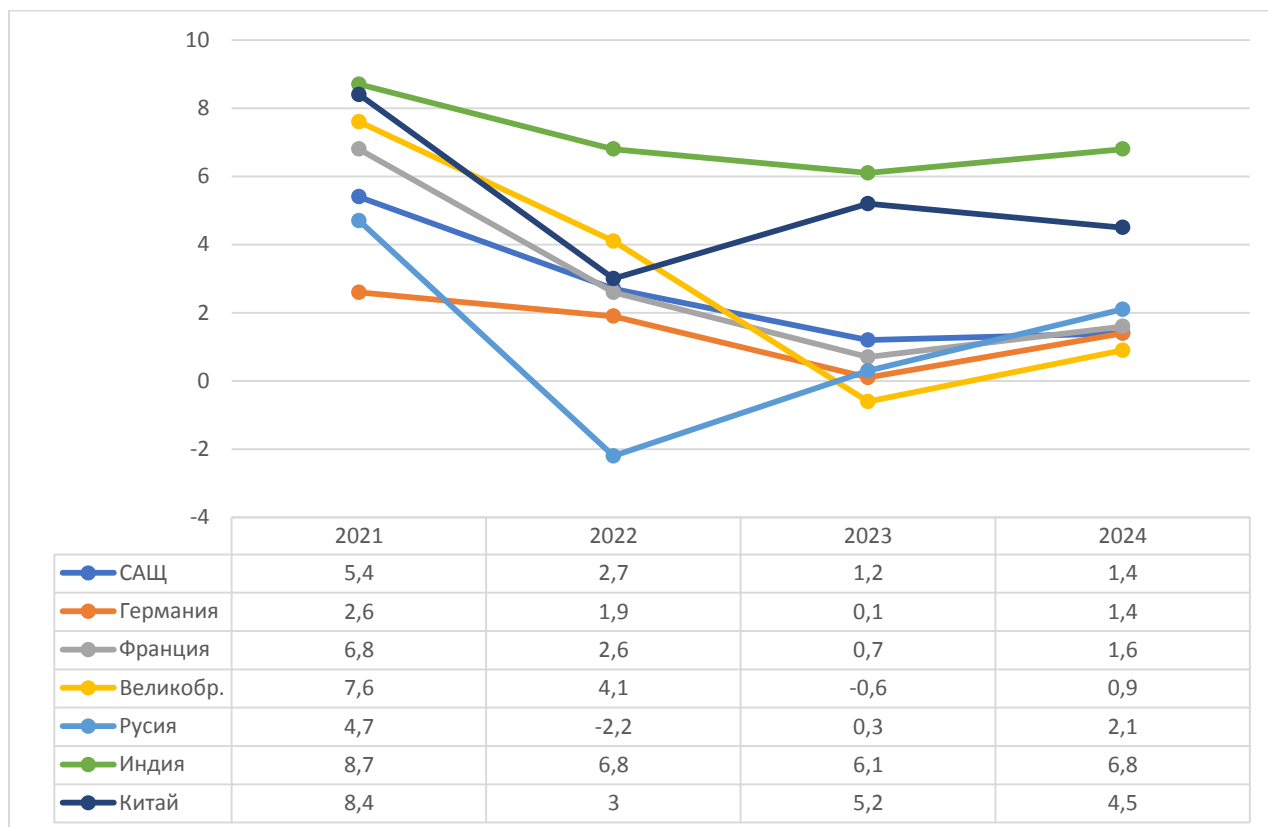
Фиг. 7: Основни икономически показатели за 2021 г.

Както се вижда от фигурата икономическите показатели на Русия изглеждат по-добре в навечерието на войната. До известна степен тази разлика е компенсирана в началото на войната чрез икономически санкции, наложени на Русия от САЩ и ЕС. От началото на войната до към третото тримесечие на 2022 г. тези санкции оказват влияние и водят до известно забавяне на руската икономика. Към края на 2022 г. обаче се оказва, че икономиката на Русия проявява признаци на растеж, докато страните, наложители санкции започват да изпитват затруднения (фиг. 8).

²⁰ <https://countryeconomy.com/countries/compare/ukraine/russia>

²¹ Разликите между БВП на човек и покупателна способност се дължат на спецификата на изчисленията на двата показателя <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>

Фиг.8: Общ преглед на основните икономики и предвижданията на Международния валутен фонд за 2023г. и 2024 г.²²

От фигурата се вижда, че наложените санкции и войната са довели до много сериозни сътресения в икономиката на Русия. Изненадващо обаче за доста икономически експерти към края на 2022 г. се забелязват тенденции на стабилизиране и растеж на руската икономика. Оказва се също така, че наложените санкции оказват и обратен ефект върху икономиката на т.нар. развити страни. Там също се забелязва доста сериозен спад в икономическото развитие. Най-ясно това се вижда във Великобритания, която няма ресурсите на САЩ или ЕС.

Защо това е така и какви са изводите за икономиката от тази една година война в Украйна? Според анализите на Световната банка²³ обяснението може да се намери в няколко насоки на разсъждение.

На първо място те посочват, че налагането на таван на цените на руския петрол не се е отразило до такава степен върху икономиката на Русия, каквато е била очаквана. Просто пазарът се е пренасочил от санкциониращите страни към онези, които са продължили търговията с Руски петролни продукти. Това е довело до увеличаване на търговския обмен между Русия и Индия и Китай, които са и най-бързо развиващите се икономики в момента. Като се има предвид амбициозната програма на Индия за превръщането ѝ в значим глобален играч, то може да се очаква тази тенденция да продължи. Наред с това трябва да се отбележи и преодоляването на КОВИД кризата в Китай и постепенното възстановяване на икономическия живот в страната може да се предположи, че и там тази тенденция на задълбочаване на икономическото

²² <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2023/01/31/world-economic-outlook-update-january-2023>

²³ <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>

сътрудничество с Русия ще продължи, независимо от опитите за налагане на санкции. Основание за това дава и резултатът от срещата на Г-20 в Индия²⁴, на която не е достигнато до единно становище за съвместен доклад най-вече заради позициите на Индия и Китай по отношение на Русия и войната. Това няма как да не се отразява положително върху руската икономика.

На второ място следва да се отбележи, че войната в Украйна и санкциите срещу Русия през тази една година са довели до сериозни проблеми във веригите за снабдяване. Според някои международни организации²⁵ нарушаването на веригите за доставка водят до редица косвени загуби. Техният извод е, че колкото са по-големи икономиките, които налагат санкциите, толкова са по-големи загубите. Тежестите обаче на тези загуби се понесат от средните и малките икономики. Така на практика налаганите санкции на Русия засягат по-тежко бедните държави, които нямат резервите и инфраструктурата, за да понесат последствията, а прогнозите на Международния валутен фонд²⁶ са за евентуален икономически растеж едва след няколко години.

Според някои други анализатори²⁷ (данните са към 13 септември 2022 г.) войната в Украйна пряко се отразява на повече от 1100 американски и 1300 европейски компании, които пряко се снабдяват със суровини и селскостопанска продукция от Русия, а около 400 американски компании пряко се снабдяват от Украйна. Освен това повече от 5000 компании от Европа и САЩ се снабдяват чрез посредници от Русия и Украйна.

На трето място следва да се отбележи, че Русия разполага с големи ресурси и възможности както за развитие на тежката индустрия, така и на леката и хранителна промишленост. Това дава възможност за развитие на икономиката вътре в страната, но също така дава и възможности за запазване на добри търговски и политически отношения с голяма част от страните извън Европа и северна Америка. Показателни в това отношение са резултатите от срещата на Г-20 в Индия²⁸, както и на Мюнхенската конференция за сигурност (2023 г.)²⁹.

Нещо повече, независимо от санкциите, според един от анализаторите на „Статиста“³⁰ в доклада си от февруари 2023 г. европейските държави продължават да внасят петрол и газ от Русия по тръбопроводите.

Четвърто, износ на военна продукция. Войната в Украйна оказва своето влияние върху износа на оръжие от Русия, като през 2022 г. делът на приходите

²⁴ https://www.g20.org/content/dam/gtwenty/gtwenty_new/document/FMM_OUTCOME_DOC.pdf

²⁵ https://www.project-syndicate.org/onpoint/the-ukraine-war-goes-global?utm_term=&utm_campaign=&utm_source=adwords&utm_medium=ppc&hsa_acc=1220154768&hsa_cam=12374283753&hsa_grp=117511853986&hsa_ad=499567080225&hsa_src=g&hsa_tgt=dsa-19959388920&hsa_kw=&hsa_mt=&hsa_net=adwords&hsa_ver=3&gclid=EAlaIqobChMI8ai_hbjC_QIVZo9oCR3ClwBIEAAYAyAAEgLVIPD_BwE

²⁶ <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2022/downloads/imf-annual-report-2022-english.pdf>

²⁷ <https://www.gep.com/blog/mind/russia-ukraine-war-logistics-impact>

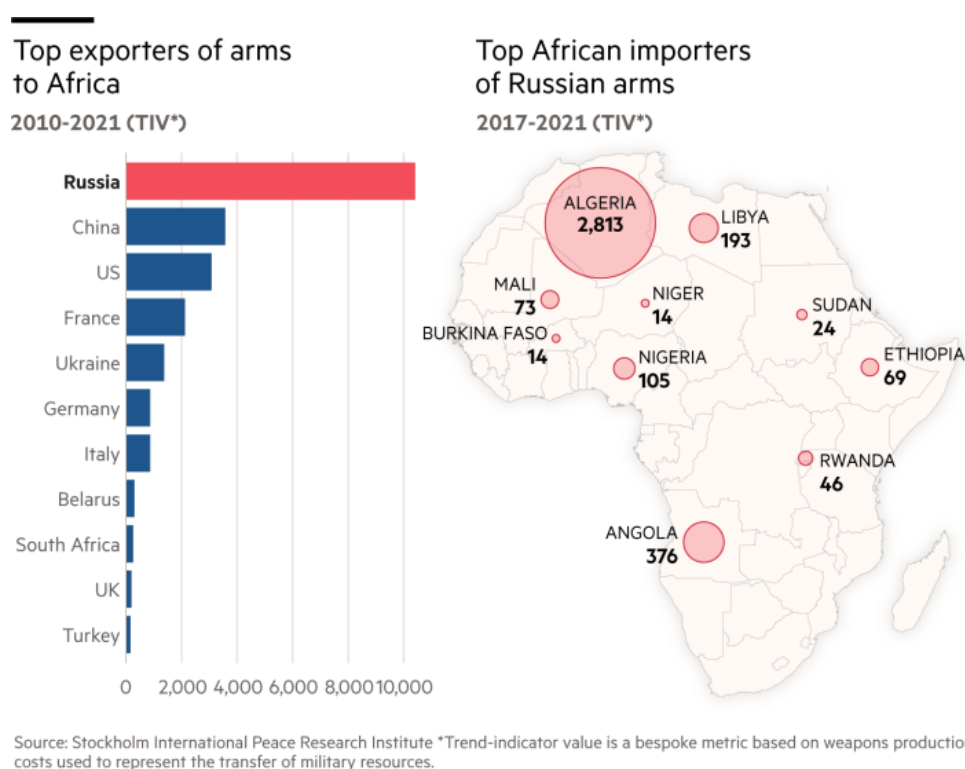
²⁸ <https://www.g20.org/en/g20-india-2023/new-delhi-summit/>

²⁹ <https://securityconference.org/en/msc-2023/>

³⁰ <https://www.statista.com/chart/29380/russian-fossil-fuel-revenues/>

за Русия от изнесеното оръжие е намалял от 24 на 19 %³¹. Независимо от това обаче Русия си остава вторият най-голям износител на оръжие в света. Най-голям дял в износа на оръжие от Русия отива за Индия (27%), Китай (21%), Египет (12%).

Обективността на анализа налага да се каже, че независимо от войната в Украйна и изолацията на Русия от Европа и САЩ, се забелязва значителен напредък на търговията (най-вече с оръжие) и в политическите връзки на Русия с африканските държави. Според „Файнаншъл таймс“³² Русия има доста последователна политика в Африка след 2000 г. Тя няма икономическите възможности на Китай, САЩ или Европа, но умело прилага политиката на сътрудничество и сближаване. Особено отчетливо това се вижда от следващата фигура за износ на оръжие за африканските държави.

Фиг. 9: Износ на оръжие от Русия за Африка (източник е статия на Financial Times „Russia’s growing trade in arms, oil and African politics“)

Какво изнася все пак Русия като въоръжение и бойна техника? Това се вижда от следващата фигура по данни на Ал Джазира³³.

³¹ <https://www.statista.com/statistics/267131/market-share-of-the-leading-exporters-of-conventional-weapons/#statisticContainer>

³² <https://www.ft.com/content/cb0f2fe7-5555-497d-806c-5c4c2be15e7f>

³³ <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/9/infographic-which-countries-buy-the-most-russian-weapons>

RUSSIA-UKRAINE WAR

What weapons Russia sells to the world

Half of Russia's arms exports are aircraft. Many Russian weapons are upgrades to its Soviet-era arsenal but it is **developing more advanced systems.** Between 2016 and 2020, Moscow sold \$28bn of weapons to 45 countries.

Фиг. 10: Оръжие и бойна техника, изнасяни от Русия

Както се вижда от фигурата значителна част от изнасяните техника и въоръжение са на базата на образци от времето на Съветския съюз, с известни подобрения, разбира се. Всъщност, войната в Украйна и сега се води (поне в по-голямата си част) с техника и въоръжение на базата на образци от 70-те и 80-те години на 20 век. Военно-техническият анализ на тази война обаче ще бъде дискутиран с по-големи подробности във втората част на тази поредица от анализи на войната.

Политическият аспект на войната в Украйна води към доста интересни разсъждения, особено като се има предвид, че тя дори не е война на пряко противопоставяне на две държави. Дори и за неспециалистите е видно, че от една страна има точно дефинирана държава – Русия, а от другата страна има една държава, която е само прикритие на интересите и целите на друга голяма група от държави. Дали е можело тази война да бъде избегната? Едва ли, защото международната политика достига до етап на „ние срещу тях“. Този начин на водене на политика, без даване на шанс на диалога неизбежно води до противопоставяне във всичките му аспекти – политически/военни, икономически, идеологически, финансови и други. Общо взето се прилага формулировката, че на война и в любовта всичко е позволено, която се приписва на най-различни автори от Джон Лили (16 в.) през Шекспир, та до наши дни.

Според някои от анализаторите³⁴ икономическото неравенство е довело до политическо неравенство. След Втората световна война един от основните стълбове на стабилност и силов баланс е ООН и неговият Съвет за сигурност. След края на Студената война този орган започва да се оказва все по-неефективен. Преминаването на света от балансиран модел на два центъра на сила към един център (САЩ) създава условия за неравенство в отношенията в самата организация.

Други източници³⁵ посочват, че САЩ внасят 22% от редовния бюджет на ООН и 26% от бюджета на организацията за мисии за опазване на мира. Поради тази причина нито една мисия на ООН за опазване на мира не може да бъде утвърдена, изменена или прекратена без последната дума на САЩ. В същото време се посочва, че тези мисии са твърде скъпи и преминаването им под егидата на ООН струва 8 пъти по-евтино на САЩ от разполагане на войски в дадена страна. Затова внасянето дела в бюджета на ООН дава възможност на САЩ да направлява дейността на ООН за постигане на своите интереси и цели. Това очевидно започва да не се харесва на страни като Русия и Китай, които са в основата на разбиване на този едноцентричен свят и установяване на свят с много центрове на силата, които да се балансират.

Войната всъщност се явява като начало на няколко много бурни процеса в политиката в глобален аспект.

Първият и може би най-важен процес е преразпределението на съюзниците. Според Бен Бланд³⁶ редица политически ръководители и анализатори са се надявали, че в резултат на войната страните ще се надпреварват да застанат в строя на подкрепящите сегашния световен ред. Нищо такова обаче не се е случило. Много от страните в Азия не възприемат концепцията на западните държави, че тази война е между силата и правото. Те са предпочели да поддържат добри връзки с Русия поради икономически, военни и дипломатически причини.

Подобна картина се наблюдава и в Африка, според доктор Алекс Вайнс (пак там). Според него над 51% от африканските държави предпочитат да запазят неутрална позиция, което е всъщност тяхна политика още от времето на Студената война. Освен това, според тези държави многоцентричността дава много по-голяма свобода на избор от западната формулировка автократизъм-демократия.

Вторият важен процес, който се ускорява в резултат на войната, е издигането на по-високо ниво на въпросите за сигурността в международната политика. За Европа това се оказва много важен въпрос. Започва процес на увеличаване на бюджетите за отбрана на страните членки на НАТО. Така за

---

³⁴ https://www.chathamhouse.org/2023/02/why-inequality-threatens-european-democracy?utm_source=Chatham%20House&utm_medium=email&utm_campaign=13808097_EUR%20-%20Europe%20newsletter%20March%202023&utm_content=Title&dm_i=1S3M,87YE9,44QOXE,XQBR2,1

³⁵ <https://betterworldcampaign.org/us-funding-for-the-un>

³⁶ https://www.chathamhouse.org/2023/02/seven-ways-russias-war-ukraine-has-changed-world?utm_source=Chatham%20House&utm_medium=email&utm_campaign=13799092_CH%20-%20CH%20Newsletter%20-%202024.02.2023&utm_content=Russia-CTA&dm_i=1S3M,87RG4,44QOXE,XPC5G,1

2023 г. се приема НАТО да увеличи цивилния си бюджет с 27,8% у спрямо 2022 г. и военния си бюджет с 25,8% спрямо 2022 г.³⁷

Такива процеси на засилено въоръжаване текат във всички региони на света, както се вижда и от по-горе изложените проблеми на търговията с оръжие.

Третият важен политически процес е необходимостта от нов подход и нови механизми за контрол на ядрените оръжия. САЩ и Русия имат най-голям брой ядрени оръжия и носители за достигане на всеки район по света. Сегашния подход очевидно не работи добре, защото Русия се оттегли от разговорите със САЩ, а страни като Иран, Израел, Пакистан негласно и без някакъв контрол разработват свои ядрени оръжия.

От икономическите и политически аргументи, изложени до тук могат да се направят няколко по-съществени извода.

Първо. Икономическото и военно превъзходство на Русия над Украйна се компенсира от помощта на страните от ЕС и НАТО. Това предвещава една малко по-дълга война от първоначално очакваното. Малко вероятно е тя да ескалира и да доведе до ядрена катастрофа.

Второ. Независимо от санкциите Русия продължава да поддържа икономиката си и финансовата система на добри нива. Това означава, че тя ще бъде в състояние да поддържа всички системи на обществения живот и да осигури потребностите на въоръжените си сили.

Трето. Очертава се дълготрайно и успешно сътрудничество на Русия с двете най-динамично развиващи се икономики за последните години – Индия и Китай, което обезсилва до голяма степен налаганите санкции от Европа и САЩ.

Четвърто. Разширяването на връзките на Русия със страните от Азия и Африка неизбежно води към ново преразпределение на света, което ще бъде най-вероятният изход от войната в Украйна. Последните форуми на Г-20 и Мюнхенската конференция макар и доста завоалирано подсказват за ясно очертано политическо разделение на Евро-атлантическа група държави и сателити и група на държави, които искат да наложат нов ред на многоцентричност. Очертава се нещо като съвременен вариант на край на 30-годишната война в Европа (1618-1648) и нови граници в Европа.

Пето. Войната в Украйна показва една многослойност на противопоставянето. Всъщност тя се оказва комплекс от множество минивойни – икономическа, финансова, социална, пропагандна, информационна, идеологическа, космическа дори в известен смисъл.

Шесто. За пореден път Европа е полигон за военни действия и това ѝ отрежда ролята на големия губещ, ако не опита да спомогне за по-бърз край на войната.

Край на част първа

---

³⁷ https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_210091.htm

Следват:

Част втора: Военно-технически анализ:

- Съотношение на силите и средствата;
- Войната и развитие на военното изкуство;

Част трета: Перспективи за развитие на въоръжените сили за бъдещите войни.

Част четвърта: Следващо поколение оръжие и техника.

Автор: Полковник (о.з.) доцент д-р Захарин Марков

Роден на 15.03.1957 г., гр. Видин

Кариерно развитие:

- ВНВУ „В. Левски“ – 1976-1980
- Под. 34010 гр. Г. Оряховица (РЕБ)
- 65 св. полк гр. Нова Загора
- ВА „Г. С. Раковски“
- Командни и академични длъжности във ВВУАПВО „П. Волов“ гр. Шумен
- Международна длъжност във Върховното командване на НАТО в гр. Монс, Белгия
- Длъжности в ГЩ на БА и Министерство на отбраната
- Заместник началник на ВА „Г. С. Раковски“
- Зам. директор на Институт за перспективни изследвания за отбраната (ИПИО) и доцент в института
- След преминаване в запаса „Главен експертен сътрудник към Комисията по отбрана на Народното събрание“.

Други:

- Доцент в област на висше образование „Сигурност и отбрана“, професионално направление „Национална сигурност“
- доктор в област на висше образование „Сигурност и отбрана“, професионално направление „Военно дело“
- магистър в област на висше образование „Сигурност и отбрана“, професионално направление „Военно дело“
- Граждански специалности - бакалавър по специалност „Български и английски език“, магистър по педагогика
- Квалификация – Великобритания, Германия, Италия, Канада